

Августин Волошин: Президент одного дня, який змінив історію Закарпаття

*(17 березня – 145 років від дня народження Августина Волошина
(1874 – 1945), українського громадського діяча, священника,
президента Карпатської України)*

Августин Іванович Волошин (17 березня 1874 (тоді Волівського округу, Березький комітат, Угорське королівство, Австро-Угорщина), нині – Міжгірського району на Закарпатті, Україна – 19 липня 1945, Москва, РРФСР, СРСР)

Політичний, культурний, релігійний діяч Закарпаття, прем'єр-міністр автономного уряду Карпатської України, президент Карпатської України, Герой України (посмертно). 15 березня 2002 року Президент України підписав указ про надання Августину Волошину посмертно звання «Герой України» з врученням ордену держави. Відомий науковець і педагог, журналіст і видавець, знаний філолог, який досконало володів грецькою, латинською, німецькою, угорською, чеською, словацькою, сербською, болгарською та іншими мовами.

З 1884 по 1892 рік навчався в Ужгородській гімназії. Після цього вступив на теологічний факультет у Будапешті, де провчився лише рік через поганий стан здоров'я. 1893 року повернувся до Ужгорода, закінчив теологічні студії. 1897 р. його було висвячено на священника і призначено на парохію в Цегольнянській церкві. Активно виступав проти мадяризації українського населення та проти переведення богослужіння на угорську мову. Брав участь у нарадах з цієї проблеми в Будапешті.

1900 р. закінчив Вищу педагогічну школу в Будапешті з дипломом викладача математики і фізики в середніх навчальних закладах. З 1900 по 1917 рр. працював професором, а з 1917 по жовтень 1938 рр. – директором учительської семінарії в Ужгороді.

Активною політичною діяльністю в українських громадсько-політичних організаціях Закарпаття почав займатися з 1919 р.

17 грудня 1919 увійшов до складу Директорії Підкарпатської Русі. Був провідним діячем Учительської Громади Підкарпатської Русі

1933 року Папа Пій XII іменував о. Августина Волошина папським прелатом у самостійній Мукачівській греко-католицькій єпархії (*Прелат – «найкращий», «найвищий» церковнослужитель; почесний титул представника вищого духовенства (кардинала, архієпископа, єпископа тощо)*)

26 жовтня 1938 р. , Волошин був призначений новим прем'єр-міністром автономного уряду Карпатської України, а 15 березня 1939 р. став президентом цієї держави.

На переломі XIX–XX століть А. Волошин кілька разів побував у Львові, що мало велике значення для утвердження його національної свідомості.

Ставши головою уряду, Августин Волошин сформував свій кабінет виключно з представників українського напрямку.

Про чітку українську спрямованість уряду А.Волошина свідчили його слова : "Ми віримо, що великий 50-и мільйонний український народ підійме й надалі своє велике слово і не допустить, щоб наші віковічні вороги наклали на нас пута". А від 1 грудня 1938 року *Підкарпатська Русь* стала називатись *Карпатською Україною*.

Під час окупації краю Угорщиною емігрував разом з урядом за кордон і поселився в Празі, де працював в Українському вільному університеті (УВУ) професором педагогіки, деканом, ректором.

У травні 1945 р. заарештований радянськими спецслужбами. Перебування в тюрмі негативно впливало на нервову систему ув'язненого. На час арешту йому вже виповнилося 70 років.

Августина Волошина звинувачували у багатьох так званих антирадянських злочинах. На останньому допиті йому було зачитано постанову про оголошення звинувачення. Але не встигли судити. За офіційними даними, він помер 19 липня 1945 року в Бутирській в'язниці (Лефортово)

Просвітницька діяльність

Творчий ужинок Августина Волошина справді вражає – 42 книжки (серед яких, в першу чергу, підручники для шкіл карпатоукраїнського регіону рідною мовою), сотні публіцистичних і наукових статей з проблем економічного, освітнього, культурного, релігійного, громадського і політичного життя краю. На жаль, повної бібліографії його праць досі не видано, а те, що видано, – тільки дециця його творчої спадщини...

Чи не найпомітніший слід залишив Августин Волошин на педагогічній ниві. Він написав цілу низку підручників для початкових, середніх і вищих шкіл, які неодноразово перевидавалися; поважні праці з історії педагогіки, методики навчання і виховання, психології. Серед них — «Читанка для угрорусской молодежи» (1900), «Буквар» (1904), «Практична граматики малоруської мови» (1907), «Наука о числах для I – II кл. народних шкіл» (1919), «Педагогіка і дидактика для учительських семінарій» (1923, 1935), «О соціальному вихованню» (1924), «Дидактика» (1932), «Педагогічна психологія» (1932), «Методика народношкільного навчання» (1935), «Педагогічна методологія» (1943) та багато інших.

Доктор, професор о. Августин Волошин написав чимало ґрунтовних праць, які свідчать про його ерудицію в галузях мовознавства, літературознавства, історії, культури, соціології, політології, богослов'я тощо: «Що хоче угро-руський народ» (1918), «О письменном язичі подкарпатських русинов» (1921), «Дві політичні розмови» (1923), «Памяти Александра Духновича», «Релігійні відносини на Підкарпатській Русі» (1930), «Про шкільне право будучої держави» (1942) та ін.

Як літератор, він написав побутові драми «Марійка Верховинка», «Без Бога ні до порога», історичну драму «Фабіола», п'єсу «Князь Лаборець», драму «Син Срібної Землі Юрій Довжа», оповідання «Люби своє» та інші твори, переклав українською мовою твори святого Августина, уклав малу Біблію, малий біблійний катехизм для нижчих класів народної школи, молитовник для української еміграції в Празі тощо.

Цінні матеріали з історії, культури, господарського, релігійного, громадського

і політичного життя Закарпаття публікувалися на сторінках календаря-альманаху «Місяцеслов», який А. Волошин видавав із 1902 р., газети «Наука», яку він редагував з 1903 р. (з 1907 р. виходив і додаток до неї «Село»), перейменованої у 1920 р. на «Свободу», а в 1938 р. – на «Нову Свободу». Був також засновником видавництва «Пчілка» і редактором журналу «Пчілка», в якому публікувалося дуже багато матеріалів з історії, культури і природи краю, одним із редакторів Наукового збірника товариства «Просвіта» в Ужгороді (1922-1938), що й досі залишається найповажнішим періодичним науковим виданням за всю історію Закарпаття.

Великою заслугою Августина Волошина як публіциста є оборона ним рідної мови та національної символіки українського народу: синьо-жовтого прапора, державного гербу Тризуба, гімну «Ще не вмерли в Україні...».

Значну роль відіграв Августин Волошин в економічному відродженні Закарпаття, розуміючи, що саме в цій ділянці — основа політичної незалежності і культурного розвитку. Він багато зробив для створення кооперативів, став засновником і головою Крайового кооперативного союзу, Підкарпатського банку, асекураційного товариства «Бескид», фабрики дзвонів «Акорд» в Ужгороді, фабрики свічок «Геліос» у Горянах, фабрики сірників у Чинадієві тощо.

Був великим благодійником і жертводавцем. У 1932 р. разом із дружиною Риною пожертвував 300 тис. крон на сиротинець «Нова родина» в Ужгороді і 100 тис. крон для бідних та подарував під сиротинець свій будинок в Ужгороді (нині це вул. Августина Волошина, № 36).

Слід наголосити, що о. Августин Волошин був зразковим священиком і полум'яним оборонцем краю проти мадяризації.

Наприкінці 1930-х років, в часи існування Карпатської України, в усіх районах, де проживало українське населення, діяли українські школи. Все це було доказом що українська ідея, українська мова перемогли. І Августин Волошин відіграв у цьому значну роль.

Августин Волошин – одна з найяскравіших постатей України, з найпослідовніших борців за її незалежність, натхненник, творець і оборонець Карпатської України, велич і трагедія якої вкарбовані золотими літерами на сторінках українського державотворення.

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф